

Adam Regiewicz

Dialog filmu z literaturą

Scenariusze lekcji dla liceum i technikum

Granica moralności w postępowaniu człowieka. Ocena postaw Zenona Ziembiewicza (*Granica*) i Adama Borowskiego (*Tydzień z życia mężczyzny*)

Lekcja jest poświęcona zagadnieniu moralności. Kontekstem do rozważań będzie film Jerzego Stuhra.

1. Wprowadzenie. Przypomnienie z poprzednich lekcji różnego rozumienia słowa „granica”, na przykład w aspekcie:

- społecznym (kamienica Koliczowskiej),
- egzystencjalnym (pies Fitek na łańcuchu),
- filozoficznym (różne rozumienie świata i człowieka),
- psychologicznym i moralnym (między własną wolnością a krzywdą drugiego człowieka).

2. Dyskusja zainicjowana cytatem z powieści Zofii Nałkowskiej: „Przecież jest taka granica, poza którą przestaje się być człowiekiem”.

Przypomnienie biografii Ziembiewicza z uwzględnieniem sytuacji moralnie dwuznacznych i takich, o których można powiedzieć, że bohater przekroczył granice moralności.

Uczniowie powinni wymienić: paryski romans z Aldoną, romans z Justyną w Boleborzy i jego kontynuację w Warszawie, podjęcie decyzji o aborcji i przekazanie pieniędzy Justynie na ten cel, pisanie do gazety „Niwa” tekstów na zamówienie niezgodnych z prawdą, wyręczenie się Czechlińskim w sprawach wymagających zajęcia stanowiska, niedotrzymanie obietnicy budowy domów i zapewnienia pracy bezrobotnym, zezwolenie na strzelanie do demonstrujących robotników.

Pytania ukierunkowujące analizę:

- Czy podane fakty można jednoznacznie uznać za wynik niemoralnego postępowania bohatera czy raczej za splot nieszczęśliwych okoliczności, na które nie miał wpływu?
- Czy ludzie uczestniczący w tych wydarzeniach znali całą prawdę o Zenonie Ziembiewiczu?

Wnioski. Uczniowie powinni zauważyć, że ocena Zenona Ziembiewicza nie jest jednoznaczna. Niemoralne postępowanie bohatera nie wynika z jego złej woli. Często jego intencje są jak najlepsze. O przekroczeniu granicy moralności decydują różne okoliczności życiowe i słaby charakter Ziembiewicza. Bohater bezwiednie powiela schematy zachowań środowiska, w którym wyrósł, nieświadomie staje się odpowiedzialny za śmierć ludzi. Ziembiewicz prowadzi podwójne życie – na pokaz i dla siebie. Każdy człowiek jest trochę inny w życiu publicznym, a inny – w życiu prywatnym. Nałkowska pyta o to, kiedy się przekracza granicę i przestaje się być sobą.

3. Analiza porównawcza. Prezentacja filmu (bądź fragmentów) *Tydzień z życia mężczyzny* Jerzego Stuhra i porównanie bohatera filmu Adama Borowieckiego z Zenonem Ziembiewiczem.

	<i>Granica</i>	<i>Tydzień z życia mężczyzny</i>
bohater widziany z zewnątrz	Zenon jest korespondentem „Niwy”, zarabia na swoje studia w Paryżu, dorabia korepetycjami w Warszawie. Jako ceniony redaktor zostaje wybrany na prezydenta miasta. Chce zbudować osiedle, aby zmniejszyć bezrobocie i zlikwidować problem bezdomności. Mieszka z żoną Elżbietą, żyją spokojnie.	Adam Borowiecki pracuje jako prokurator. Jest bezkompromisowy w walce z bandytami. Ma wspaniałą żonę. Śpiewa w chórze i pisze książki.
bohater widziany z perspektywy życia osobistego	Kompleks boleborzański (ojciec zdradzał matkę, a ona to akceptowała) odbija się na jego życiu – tak samo postępuje z Elżbietą i Justyną. Współpraca z Czechlińskim w „Niwie”, a potem sprawowanie prezydentury pokazują Zenona jako człowieka, który bardziej ceni spokój i własne bezpieczeństwo niż wyznawane idee.	Problemy w życiu osobistym pokazują Adama w innym świetle. Nie chce wydać pieniędzy na leczenie śmiertelnie chorej matki, ponieważ przeznaczył je na kupno domu. Ma romans z młodszą kobietą. Zależy mu na udanym występie chóru, dlatego nie chce, aby uczestniczył w nim chory na schizofrenię przyjaciel. Obserwując tydzień z życia bohatera, widzimy, że w tym czasie w prywatnym życiu jedynym sukcesem było piękne zaśpiewanie pieśni w chórze.
sposób kreacji postaci	Skupienie uwagi czytelnika na życiu bohatera dzięki zastosowaniu kompozycji kłamrowej. Zapisane myśli Zenona są komentarzem do wydarzeń – czytelnik porównuje intencje bohatera ze skutkami jego decyzji, co powoduje, że ocena bohatera jest niejednoznaczna.	Kreacja opiera się na zestawieniu sytuacji, przed którymi staje bohater na sali sądowej, z wydarzeniami z jego życia pozazawodowego. Role oskarżyciela i oskarżanego zmieniają się w ułamkach sekund: na sali sądowej prokurator odpowiada za sumienie skrzywdzonych, poza nią – złe decyzje oskarżają jego samego.

4. Zakończenie lekcji. Warto z uczniami rozwinąć temat uczciwości, podyskutować na temat tego, czym jest uczciwość w ich życiu. Czy na przykład ktoś, kto jeździ na gapę lub ściąga na klasówkach, jest uczciwy? Na czym polega uczciwość w sprawowaniu funkcji publicznych? Mottem rozważań może być zdanie Mikołaja Gogola z *Martwych dusz*: „Jeden tam tylko jest porządny człowiek: prokurator; ale i ten, prawdę mówiąc, świnia”.

Dlaczego warto zaprosić Greenawaya na lekcję podsumowującą barok? W jaki sposób *Dzień świra* może przybliżyć uczniom problematykę *Wesela*?

Sztuka filmowa na stałe zagościła w programach nauczania języka polskiego. Jest wiele powodów, dla których – zamiast często wykorzystywanych adaptacji – warto zaprosić na lekcję dzieła filmowe pozornie z literaturą niezwiązane.

Jeśli ktoś szuka oryginalnego pomysłu na to, jak umiejętnie połączyć nauczanie języka polskiego z przekazywaniem wiedzy na temat filmu, odnajdzie go w książce *Dialog filmu z literaturą*. Trzeba podkreślić umiejętność i staranność, z jaką autor wybierał tytuły warte omówienia na lekcji.

Książka zawiera:

- gotowe scenariusze lekcji języka polskiego, w których porównuje się teksty literackie z wybitnymi dziełami filmowymi,
- propozycje tematów wypracowań,
- propozycje zagadnień do przeprowadzenia wewnętrznej matury.

GDAŃSKIE WYDAWNICTWO
OŚWIATOWE